TecnoCampus Escola Superior de Ciències de la Salut

Centre adscrit a la Universitat Pompeu Fabra Barcelona

GRAU EN INFERMERIA

28518 - SALUT I MULTICULTURALITAT

Informació general

- Tipus d'assignatura : Optativa
- Coordinador : Carolina Chabrera Sanz
- Curs: Tercer
- Trimestre: Primer
- Crèdits: 5
- Professorat:
    - Pau Carratalà Pérez <pcarratala@tecnocampus.cat>

Idiomes d'impartició

- Català
- Castellà

L'assignatura s'impartirà en llengua catalana per defecte. Aquest criteri podrà modificar-se puntualment en atenció a situacions generals o específiques que ho requereixin. La llengua d'expressió de l'alumnat en el context de l'aula, així com en el desenvolupament de les diferents activitats d'avaluació, podrà ser català o castellà indistintament.

Competències que es treballen

Bàsica

- CB4_Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic, tant especialitzat com no especialitzat
- CB2_Que els estudiants sàpiguen aplicar els seus coneixements a la seva feina o vocació d'una forma professional i tinguin les competències que cal demostrar per mitjà d'una elaboració i defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi

Específica

- CE8_Identificar les respostes psicosocials de les persones davant de diferents situacions de salut (en particular, la malaltia i el patiment), seleccionant les accions adequades per a proporcionar ajut en les mateixes. Establir una relació empàtica i respectuosa amb el pacient i la familia, segons la situació de la persona, problema de salut i etapa de desenvolupament. Utilitzar estratègies i habilitats que permetin una comunicació efectiva amb pacients, families i grups socials, així com l'expressió de les seves preocupacions i interessos
- CE11_Identificar, integrar i relacionar el concepte de salut i les cures, des d'una perspectiva hitòrica, per comprendre l'evolució de la cura d'infermeria

General

- CG4_Comprendre el comportament interactiu de la persona en funció del gènere, grup o comunitat, dins del seu context social i multicultural
- CG5_Dissenyar sistemes de cures dirigits a persones, families o grups, avaluant el seu impacte i establint les modificacions oportunes

Descripció

L’Antropologia és davant de tot una ciència humana, i com ja es va veure a primer curs, des d’aquest àmbit té molt a oferir a la reflexió i a la pràctica infermera.

L’Antropologia també és però una ciència social, altament aplicable en l’àmbit professional, i una ciència transformadora.

És en aquest sentit que la integració de conceptes i metodologies antropològiques en sectors professionals de la salut és una realitat en continua expansió: equips d’antropòlegs i antropòlogues dissenyen avui projectes de cooperació internacional i desenvolupament comunitari en l’àmbit sociosanitari, assessoren polítiques sanitàries públiques, coordinen i avaluen programes d’adaptació dels sistemes nacionals d’atenció sanitària a la creixent diversitat cultural, assessoren campanyes de promoció i educació per a la salut, desenvolupen estudis epidemiològics des de metodologies qualitatives, s’impliquen en l’adequació cultural de la relació clínica (com per exemple en el camp de la psiquiatria transcultural), en les prescripcions terapèutiques, en la gestió de les cures, etc.

Partint d’aquesta premissa, i amb vocació de completar la faceta més teòrica o reflexiva treballada al primer any, l’assignatura “Salut i multiculturalitat” es presenta a l’alumnat de tercer amb l’ambició de **donar a conèixer el costat més aplicat, pràctic i professional de l’Antropologia de la Salut**. Obrir un espai en el que –en definitiva- es pugui “veure” i “tocar” la dimensió més operativa de l’antropologia dintre del camp de la salut, fent especial incís a com aquesta ajuda a enfocar i gestionar a nivell pràctic els reptes plantejats per la diversitat cultural.

A nivell pràctic, aquesta orientació es fonamentarà en **una aproximació temàtica als àmbits de la cooperació internacional, la salut mental, la salut materna-infantil i l’epidemiologia social, fent èmfasi en com l’Antropologia Mèdica permet identificar problemàtiques, dissenyar intervencions, avaluar resultats i generar consciència crítica en cadascun d’aquests camps**.

Resultats d'aprenentatge

RA1. Identificar la diversitat de pràctiques de salut en relació a la diversitat de contextos culturals

RA2. Valorar les estratègies culturalement apropiades en el procés de planificació de l'atenció sanitària

RA3. Incorporar estratègies culturalment apropiades en el procés de cures de la salut (intervencions infermeres culturalment competents

RA4. Descriure i analitzar problemàtiques de salut-malaltia-atenció en clau antropològica.

RA6. Identificar els factors socioculturals que influencien en el comportament de la persona

Metodologia de treball

MD1. Sessions de classes expositives: dirigides a la presentació i discussió dels continguts centrals del temari.

MD2. Seminaris: Ponències especialitzades, activitats cooperatives d'aprenentatge, anàlisi i presentació de lectures, dinamització de debats, estudis de cas. (Assitència obligatòria)

MD6. Tutories presencials en grup: Activitats de seguiment i avaluació formativa per a orientar sobre l'aprenentatge de conceptes, habilitats i actituds. Orientacions pedagògiques per a la millora de l'aprenentatge cooperatiu i individual.

MD11. Treball autònom: Síntesis reflexiva dels continguts generals de l'asignatura, lectures i anàlisi de texts, visionat de materials audiovisuals, exploració de recursos adicionals, preparació de les avaluacions.

Continguts

L’assignatura tindrà una estructura modular, conformada per una introducció general, i seguida de quatre mòduls temàtics específics. L’organització dels continguts de l’assignatura quedarà doncs fixada segons el següent itinerari:

Mòdul 1: Introducció a l’Antropologia Mèdica Aplicada. El mòdul es centrarà en la reconstrucció del procés d’evolució conceptual, social i científico-tècnic, que ha portat a l’aproximació de l’Antropologia Mèdica i les Ciències de la Salut. Aquest mòdul es plantejarà en un format introductori, i serà l’únic que es desenvoluparà a través de sessions plenàries.

Mòdul 2: Atenció directe i interculturalitat. Antropologia, diversitat cultural i Infermeria de Salut Mental. El mòdul s’aproximarà a la realitat dels CSM’s (Centres de Salut Mental), fent especial atenció a com la psiquiatria, i sobretot la Infermeria, donen resposta als reptes de la diversitat cultural en l’àmbit de la Salut Mental.

Mòdul 3: Salut internacional, cooperació i interculturalitat. Aportacions de l’antropologia a la implementació d’intervencions sociosanitàries pel desenvolupament. Treball a partir de casos reals implementats per ONG’s a països d’Amèrica Llatina i Àfrica, fent especial èmfasi a les intervencions en l'àmbit de la salut de les poblacions refugiades provinents de l'orient mitjà

Mòdul 4: Antropologia Mèdica Crítica. Aproximació als usos de l’antropologia mèdica per a l’observació i anàlisi crític dels processos econòmics, polítics i socio-culturals organitzats al voltant del procés de salut-malaltia-atenció. De forma més concreta, el mòdul convidarà a una reflexió sobre l’anomenat «procés de medicalització» a través de l’anàlisi de casos actuals.

Mòdul 5: Salut sexual i reproductiva. Contribucions de l'antropologia mèdica a l'anàlisi crític dels sistemes de representació hegemònics en l'àmbit de la salut reproductiva, així com dels principals models assistencials derivats dels mateixos. Aproximació a noves discursivitats i pràctiques assistencials: les cases de part.

Com s’especifica a l’apartat d’activitats formatives, l’assignatura combinarà diferents formats. Tot i així hi haurà una clara predominança del format de seminari. A la vegada, cada mòdul temàtic conclourà amb la visita de professionals provinents dels diferents àmbits tractats, garantint la connexió dels continguts amb la realitat professional.

Un cop finalitzat el curs, la idea és que l’alumnat hagi rebut la visita de professionals d’Infermeria de Salut Mental, d’investigadors qualitatius de l’àmbit de la salut pública, llevadores de cases de parts, i cooperants internacionals en programes de desenvolupament sociosanitari que operen en àrees

d'interculturalitat significativa.

Activitats d'aprenentatge

Tipología Actividad	ECTS	HORES	Presencialitat
AF1. Classe magistral	1	22	1/25
AF2. Tutories presencials	0,5	10	0.5/13
AF5. Seminaris	0,5	12	0.5/13
AF9. Estudi personal	3	65	4/100

Sistema d'avaluació

El sistema d'avaluació es planteja amb la intenció d'estimular una assimilació progressiva dels objectius d'aprenentatge. Amb la combinació de diferents activitats d'avaluació s'incentivarà l'adquisició de competències formals i reflexives, així com una visió integrada dels continguts i les pràctiques plantejades al llarg del curs.

Els criteris d'avaluació de les diferents activitats seran presentats els primers diers de classe i es penjaran a l'aula virtual de l'ESCS a on sempre podran ser consultats per l'alumnat en favor de la claredat i la transparència.

En tot cas la relació entre activitats avaluables, percentatge de puntuació ponderada i competències avaluades queda especificada sota la següent fòrmula:

Component A. **SE1**: Dinamització de seminaris (10%)

Component B. **SE2**: Informes de seminari. Sistema d'Avaluació Continuada (70%)

Component C. **SE3**: Ponència sessió final de síntesi (20%)

Condicions per promediar: Obtenir una nota igual o superior a 5 a les components d'avaluació A, B i C, i haver assistit als quatre seminaris obligatoris i a la sessió final de síntesi

En cas de no reunir els criteris per superar l'assignatura en la convocatòria ordinària, s'hauran de recuperar les components suspeses amb entrega límit en la data fixada a tal efecte al calendari oficial del curs

Recursos

Bàsics

Bibliografies

- Alarcón, AM. (2003) "Salud Intercultural: elementos para la construcción de sus bases conceptuales". Rev.Médica Chile, vol.131, pp.1061-1065.
- Asamblea General de las Naciones Unidas. (s.f.). Enfoque basado en los derechos humanos del maltrato y la violencia contra la mujer en los servicios de salud reproductiva, con especial hincapié en la atención del parto y la violencia obstétrica. Disponible a https://undocs.org/es/A/74/137
- Associació de Llevadores del Part a Casa de Catalunya. (2018, 1 mayo). Guia d'assistència al part a casa [Guia de pràctica clínica]. Recuperado de http://www.llevadores.cat/docs/publicacions/Guia_PartCasa_2018.pdf
- Bourdin, Marie-Jo. (2013). "L'enfocament de l'antropologia mèdico-clínica en la relació d'ajuda en context intercultural". Educació Social. Revista d'Intervenció Socioeducativa, 54, p. 61-67
- Campos Bernabeu, Daniel, & Díaz-Meco Niño, Ana María. (2016). Experience in the Saharawi refugee camps, cultural perspective of health. Index de Enfermería, 25(3), 194-197. Disponible a http://scielo.isciii.es/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1132-12962016000200015&lng=es&tlng=en.
- Casal-Moros, Norma, & Alemany-Anchel, Mª José. (2014). Violencia simbólica en la atención al parto, un acercamiento desde la perspectiva de Bourdieu. Index de Enfermería, 23(1-2), 61-64. https://dx.doi.org/10.4321/S1132-12962014000100013
- Comelles; Martorell; Bernal (eds.) (2009) Enfermería y antropología. Padeceres, cuidadores y cuidados. Icaria, Barcelona.
- Correa Urquiza, M. (2012). Salud mental: nuevos territorios de acción y escucha social. Saberes profanos y estrategias posibles. En M. Desviat, y A. Moreno, Acciones de salud mental en la comunidad (págs. 885-893). Madrid: Asociación Española de Neuropsiquiatría.
- Evangelidou, Stella; Colazos, Paco; Qureshi, Adil. (2016) Guía Breve sobre el Apoyo en Salud mental/Psicosocial a los refugiados sirios en España. Norte de salud mental, vol. XIV, nº 55: 66-77.

Fernández Juarez, Gerardo, ed. (2006) Salud e interculturalidad en América Latina. Antropología de la salud y crítica intercultural. Quito, Abya-yala.

- Forcades i Vila, Teresa. (2012). La medicalización de los problemas sociales. Revista Cubana de Salud Pública, 38(Supl. 5), 803-809. (disponible a http://scielo.sld.cu/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0864-34662012000500013&lng=es&tlng=es)
- González, E. Comelles JMª, eds. 2000 Psiquiatría Transcultural. Madrid: Asociación Española de Neuropsiquiatría.
- Johannisson, K. (2006) Los signos. El médico y el arte de la lectura del cuerpo. Melusina, España.
- Martínez Hernáez. Angel. Antropología versus psiquiatría: el síntoma y sus interpretaciones. Rev. Asoc. Esp. Neuropsiq., 1998, vol. XVIII, n.º 68, pp. 645-659.
- Roosta, Manigeh (2013) Salud Materna en contextos de interculturalidad. La Paz: Plural Editores